

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUT- SKOTTETS BETÄNKANDE 17/2003 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 7 § barnbidragslagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 september 2003 en proposition med förslag till lag om ändring av 7 § barnbidragslagen (RP 71/2003 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Lagmotioner

Utskottet har i samband med propositionen behandlat följande motioner:

- en lagmotion om ändring av 7 § barnbidragslagen (LM 25/2003 rd — Leena Rauhala /kd), som remitterades till utskottet den 4 juni 2003,
- en lagmotion om ändring av 7 § barnbidragslagen (LM 40/2003 rd — Päivi Räsänen /kd m.fl.), som remitterades till utskottet den 3 juni 2003,
- en lagmotion om ändring av 7 § barnbidragslagen (LM 100/2003 rd — Osmo Soininvaara /gröna m.fl.), som remitterades till utskottet den 9 oktober 2003,

— en lagmotion om ändring av 7 § barnbidragslagen (LM 106/2003 rd — Kari Kärkkäinen /kd m.fl.), som remitterades till utskottet den 2 oktober 2003,

— en lagmotion om ändring av 7 § barnbidragslagen (LM 115/2003 rd — Sari Sarkomaa /saml m.fl.), som remitterades till utskottet den 22 oktober 2003 och

— en lagmotion om ändring av 7 § barnbidragslagen (LM 127/2003 rd — Timo Soini /saf m.fl.), som remitterades till utskottet den 16 oktober 2003.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- jurist Anne Kumpula, social- och hälsovårdsministeriet
- förmånschef Suvi Onninen, Folkpensionsanstalten.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

Regeringen föreslår att barnbidragslagen ändras genom att barnbidraget för familjens första barn som berättigar till barnbidrag höjs från 90 till 100 euro per kalendermånad.

Eftersom det är tänkt att barnbidraget för det andra barnet eller ytterligare barn i familjen ska bibehållas på nuvarande nivå föreslår regering-

en att paragrafen samtidigt ändras så att syskonförhöjningen slopas och barnbidragsbeloppet bestäms särskilt för varje påföljande barn.

Om ett barn är i anstalts- eller familjevård bekostad av kommunen och barnbidraget betalas till kommunen eller om barnbidraget betalas till barnet självt, föreslås barnbidraget vara 100 euro per kalendermånad.

Barnbidragets ensamförsörjartillägg föreslås stiga från 33,60 till 36,60 euro per barn och kalendermånad.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2004 och avses bli behandlad i samband med den.

Meningen är att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2004.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 25/2003 rd föreslås att barnbidraget för det första barnet höjs från 90 till 105 euro. Syskonförhöjningen på 20,50 euro för varje påföljande barn upp till det femte barnet föreslås bli höjd till 25,50 euro. Motionsställaren föreslår att tillägget till ensamföräldrar höjs från 33,60 till 37,50 euro.

I lagmotion LM 40/2003 rd föreslås att barnbidragen för alla barn höjs med 5 euro per månad från och med den 1 juli 2003.

Lagmotion LM 100/2003 rd går ut på att barnbidraget är 90 euro per månad med ett påslag på 12 euro för barn under skolåldern. Ensamförsörjartillägget föreslås bli höjt från 33,60 till 40 euro per månad.

Enligt lagmotion LM 106/2003 rd ska barnbidraget höjas för alla barn med 10 euro per månad. Dessutom föreslås ett tre euros påslag på ensamförsörjartillägget.

I lagmotion LM 115/2003 rd föreslås att barnbidraget för alla barn under 7 år höjs med 10 euro per kalendermånad och tillägget till ensamföräldrar med 5 euro.

Förslaget i lagmotion LM 127/2003 rd går ut på att det förhöjda barnbidraget för ensamföräldrar höjs från 33,60 till 53,60 euro per kalendermånad.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning anser utskottet att propositionen är behövlig och motiverad. Utskottet tillstyrker lagförslaget, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Propositionen bygger på regeringsprogrammet, där det sägs att barnbidragssystemets struktur ändras 2004 så att alla barnfamiljer som omfattas av barnbidragssystemet drar nytta av reformen. Regeringen föreslår i enlighet med regeringsprogrammet att barnbidragen höjs och att förhöjningen går till det första barnet. Dessutom ses ensamförsörjarförhöjningen av barnbidraget över. Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen för första gången sedan barnbidragsreformen 1993, som bl.a. hängde samman med att barnavdraget slopades i beskattningen, föreslår en höjning av barnbidragen och gör en särskild insats för att förbättra ensamförälderfamiljernas ställning. I budgetpropositionen för 2004 ingår ett tilläggsanslag på drygt 74 miljoner euro för en översyn av barnbidragssystemet. Den fö-

reslagna nyordningen innebär enligt utskottet en rejäl uppbackning av barnfamiljerna. Att höjningen av barnbidraget går till det första barnet är ett sätt att garantera att de familjer som får barnbidrag drar full nytta av omläggningen, menar utskottet.

Utskottet har i flera sammanhang understrukt att ett av målen med den sociala tryggheten är att försörjningen i sista hand, dvs. utkomststødet, ska spela en mindre roll för hushållens inkomster. För barnfamiljernas del är höjningen av barnbidragsbeloppet ett steg mot detta mål. Men utskottet vill här fästa uppmärksamheten på att de barnfamiljer som behöver utkomststød inte får mer i handen till följd av reformen, eftersom barnbidragen påverkar utkomststødet.

Regeringsprogrammet lovar att "en helhetsutredning av barnfamiljernas ekonomiska situation utarbetas med beaktande av den sammanlagda effekten av sociala förmåner, inkomster, service, avgifter, skatter och familjeledigheter". Utskottet anser att en övergripande utredning behövs. I samband med utredningen gäller det ock-

så enligt utskottets mening att fundera på hur barnfamiljer som lever på utkomststöd kunde få det bättre.

Detaljmotivering

Utskottet föreslår att definitionen i 7 § 3 mom. på personer som inte betraktas som ensamförsörjare bibehålls i den form den har i den gällande lagen för att tolkningssvårigheterna inte ska förvärras.

Motionerna

Utskottet har godkänt höjningen av barnbidraget och ensamförsörjarhöjningen utgående från

propositionen. Av utskottets ställningstagande följer att lagförslagen bör förkastas.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår social- och hälsovårdsutskottet

att lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att lagmotion LM 25/2003 rd, LM 40/2003 rd, LM 100/2003 rd, LM 106/2003 rd, LM 115/2003 rd och LM 127/2003 rd förkastas.

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av 7 § barnbidragslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnbidragslagen av den 21 augusti 1992 (796/1992) 7 §, sådan den lyder i lag 530/2001, som följer:

7 §

Barnbidragets storlek

(1 och 2 mom. som i RP)

För en ensamförsörjares barn betalas barnbidraget höjt med 36,60 euro per kalendermånad. Med ensamförsörjare avses i denna lag en person som har rätt att lyfta barnbidrag och som i början av betalningsmånaden för barnbidraget inte lever i äktenskap eller som före betalnings-

månadens början har flyttat ifrån sin make i syfte att upphöra med samlevnaden. Som ensamförsörjare anses dock inte en person som *utan att ingå äktenskap fortgående* lever tillsammans med en annan person under förhållanden av äktenskapsliknande natur.

(4 mom. som i RP)

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

ShUB 17/2003 rd — RP 71/2003 rd

Helsingfors den 18 november 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Valto Koski /sd
vordf. Eero Akaan-Penttilä /saml
medl. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löf /sv
Riikka Moilanen-Savolainen /cent
Aila Paloniemi /cent
Leena Rauhala /kd

Juha Rehula /cent
Paula Risikko /saml
Arto Seppälä /sd
Osmo Soininvaara /gröna
Tapani Tölli /cent
Raija Vahasalo /saml
Erkki Virtanen /vänst
Tuula Väättäin /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.

RESERVATION 1

Motivering

I proposition RP 71/2003 rd föreslås att barnbidragslagen ändras genom att barnbidraget för familjens första barn som berättigar till barnbidrag höjs från 90 till 100 euro per kalendermånad. Regeringen föreslår att syskonförhöjningen slopas och att barnbidragsbeloppet bestäms särskilt för varje påföljande barn. I denna reservation föreslår vi att barnbidraget höjs för alla barn med 10 euro per månad och att syskonförhöjningarna enligt 7 § 2 mom. i barnbidragslagen därmed inte rörs.

Det finns ingenting som talar för att syskonförhöjningen ska slopas. Social- och hälsovårdsministeriets arbetsgrupp för barnbidrag kom fram till att det är flerbarnsfamiljer som har det sämst ställt. Arbetsgruppen konstaterar i sin promemoria att barnbidraget inte täcker utgifterna för det som är absolut nödvändigt för barnet och att familjen då behöver ta till andra inkomster för att betala för denna konsumtion. Behovet att ta av andra pengar är större ju fler barn det finns i familjen. Därför är det motiverat att flerbarnsfamiljer får ett proportionellt sett större barnbidrag.

Barnbidraget är avsett som kompensation för utgifterna för barn. Samtidigt jämnar det ut inkomstskillnaderna mellan barnfamiljer och barnlösa hushåll. Nedsärningarna i barnbidragen har lett till att deras realvärde sjunkit med ungefär en femtedel under de åtta senaste åren. Barnbidraget för det första barnet var 570 mark i början av 1995. Om barnbidraget hade följt den allmänna prisutvecklingen hade det i dag uppgått till ca 105 euro. I synnerhet familjer med många barn känner av att barnbidragets realvärde sjunkit, eftersom just de drabbats hårdast av nedsärningarna och försämringarna i realvärdet.

Genom att ha en stigande barnbidragsskala efter antalet barn har man velat ställa alla barn på samma linje, oavsett familjens storlek. Flera län-

der i Europa har en ännu brantare skala än vi. Ju fler barn det finns i familjen, desto mindre blir det kvar av föräldrarnas övriga inkomster att fördela per barn. Statsminister Vanhanens regering har gått in för att ytterligare luckra upp graderingen enligt barnantal. I samband med att regeringen Lipponen I skar ned på barnbidragen gjordes skalintervallerna mindre med konsekvensen att inkomstproblemen uttryckligen koncentrerats hos flerbarnsfamiljer. Den föreslagna förhöjningen av barnbidraget för det första barnet kommer endast att rädda realvärdet för barnbidrag till enbarnsfamiljer, i flerbarnsfamiljer kommer realvärdet att sjunka hur liten inflationen än är.

Under föregående valperiod förutsatte riksdagen i en enhälligt antagen kläm att barnbidragen ska indexbindas, en åsikt som delas av social- och hälsovårdsministeriets arbetsgrupp för barnbidrag. Arbetsgruppen föreslog dessutom som en strukturell förnyelse att rätten till barnbidrag ska utsträckas till 17-åringar, eftersom dessa är omyndiga och ska försörjas av sina föräldrar.

År 2003 beräknas det finnas ca 571 200 familjer som får barnbidrag. Befolkningsförbundets färskta familjebarmeter ger vid handen att barnfamiljerna skulle vara villiga att skaffa sig fler barn om bara samhället gjorde mer för att underlätta för dem ekonomiskt. Barnbidragen är ett viktigt element i utjämningen av barnfamiljers och barnlösa familjers levnadskostnader.

Förslag

Med stöd av det ovan sagda föreslår jag

*att lagförslaget i utskottets betänkande godkänns med ändringar (**Reservationens ändringsförslag**) och*

*att reservationens uttalanden godkänns (**Reservationens förslag till uttalanden**).*

Reservationens ändringsförslag

Lag

om ändring av 7 § barnbidragslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnbidragslagen av den 21 augusti 1992 (796/1992) 7 §, sådan den lyder i lag 530/2001,
som följer:

7 §

Barnbidragets storlek

(1 mom. som i ShUB)

Om en i 6 § avsedd person har rätt att lyfta barnbidrag för flera än ett barn, *betalas till honom eller henne dessutom syskonförhöjning om 20,50 euro så att för det andra barnet som berättigar till barnbidrag betalas en syskonförhöj-*

ning, för det tredje två och för det fjärde barnet tre syskonförhöjningar samt för det femte och för varje därpå följande barn fyra syskonförhöjningar.

(3 och 4 mom. som i ShUB)

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i ShUB)

Reservationens förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att regeringen med det snaraste vidtar åtgärder för att binda barnbidraget vid levnadskostnadsindex.*

2. *Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att 17-åringarna ska inbegripas i rätten till barnbidrag.*

Helsingfors den 18 november 2003

Leena Rauhala /kd

Vi omfattar ledamot Rauhalas reservation vad gäller förslaget till uttalande 1.

Erkki Virtanen /vänst
Eero Akaan-Penttilä /saml

Paula Risikko /saml
Raija Vahasalo /saml

RESERVATION 2

Motivering

Regeringen föreslår att barnbidraget för det första barnet höjs med 10 euro medan barnbidragen för resten av barnen förblir oförändrat. I propositionen motiveras detta med att alla familjer därmed får förhöjningen på 10 euro. Men om man räknar med den inflation på 2 % per år som förutspåts för valperioden blir situationen en helt annan. Barnbidraget ger bara enbarnsfamiljer mer köpkraft, för alla andra familjer sjunker köpkraften som följer:

<i>Barn</i>	<i>Ändringar i köpkraften</i>
1	+ 2,7 %
2	- 3,0 %
3	- 4,8 %
4	- 5,7 %
5	- 6,2 %

Faktum är att det bara är enbarnsfamiljer som får ett större barnbidrag i och med propositionen, för de övriga minskar barnbidraget. Socialpoli-

tiskt är detta svårt att motivera med tanke på att fattigdomen bland barnfamiljer i Finland är störst i familjer med många barn och så länge barnen är små. I barnbidragssammanhang räknas som enbarnsfamiljer också de familjer där de övriga barnen redan är vuxna och bara det sista barnet får barnbidrag. I det läget är familjens ekonomi redan rätt god. Bland enbarnsfamiljer dominerar dessa sistabarnsfamiljer över första-barnsfamiljerna.

Det är dyrt att höja barnbidragen och det finns familjepolitiska behov också på annat håll. Därför föreslår de grönas riksdagsgrupp i sin parallellmotion inte att det ska avsättas mer pengar för barnbidragen än vad regeringen föreslagit i sin av utskottet omfattade proposition utan att pengarna ska fördelas på annat sätt. Jag föreslår att barnbidragen för barn under 7 år ska höjas med 12 euro. Dessutom föreslår jag att ensamförsörjartillägget höjs till 40 euro i månaden.

Förslag

Med stöd av det ovan sagda föreslår jag

*att lagförslaget godkänns med ändringar (**Reservationens ändringsförslag**).*

Reservationens ändringsförslag**Lag****om ändring av 7 § barnbidragslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnbidragslagen av den 21 augusti 1992 (796/1992) 7 §, sådan den lyder i lag 530/2001, som följer:

7 §

Barnbidragets storlek

Barnbidraget är 90 euro per barn och kalendermånad.

(2 mom. som i ShUB)

För barn under skolåldern betalas barnbidraget höjt med 12 euro per kalendermånad. (Nytt)

För en ensamförsörjares barn betalas barnbidraget höjt med 40,00 euro per kalendermånad. Med ensamförsörjare avses i denna lag en person som har rätt att lyfta barnbidrag och som i

början av betalningsmånaden för barnbidraget inte lever i äktenskap eller som före betalningsmånadens början har flyttat ifrån sin make i syfte att upphöra med samlevnaden. Som ensamförsörjare anses dock inte en person som utan att ingå äktenskap fortgående lever tillsammans med en annan person i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur.

(5 mom. som 4 mom. i ShUB)

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i ShUB)

Helsingfors den 18 november 2003

Osmo Soininvaara /gröna